

Jag försöker närma mig
Röda Rummet (alfabetisk).

Detta verk är i den form
jag tagit del av det utan

tvekan en bok, med en sådans i egentlig mening estetiska egenskaper: den ser ut på ett visst sätt; det låter och känns på ett visst sätt när man bläddrar i den; den har en viss lukt och högst sannolikt en viss smak också, om man skulle bita i den. Skyddsomslaget är asketiskt på ett vis som får mig att tänka på bläckstråleskrivare snarare än bibliofili, men inlagan är grafiskt tilltalande med sina bläddervänliga svarta markeringar i snittet. Och alla orden, förstås. En bläddrande snarare än läsande bokkonsument kan ta till sig *Röda Rummet* (alfabetisk) som ett mellanting mellan konkordans och konstobjekt. Jag får en bestämd känsla av att någon eller några har lagt ned en inte ringa mängd arbete, vilket ofta inger mig en viss vördnad, även när jag har svårt att se någon direkt mening med detta arbete. Så som man kan känna inför exempelvis frimärkssamlingar, Egyptens pyramider och ganska många vetenskapliga avhandlingar.

Som bok betraktad är *Röda Rummet* (alfabetisk) en produkt inte bara av Pär Thörn, utan också av det förlag som kallar sig Drucksache och dess redaktion, samt av ett tryckeri som går under namnet Göteborgstryckeriet. Att den är just en bok kan förleda en att även utgå ifrån att det rör sig om litteratur, vilket inte nödvändigtvis är fallet. Snarare än i en litterär tradition (från Sapfo till Strindberg, eller hur man nu vill ringa in den) frestas jag att placera det i ett modernt konstsammanhang där såväl tillkomstprocess som mottagande kan anses ingå i verket. Varvid det kan sägas tematisera begrepp som "bokutgivning" och "läsning" etc. – Samtidigt misstänker jag omedelbart att denna artbestämning bara är ett av flera trick som jag använder för att i egenskap av verkets "kritiker" kunna tillskriva det mening som inte finns där. Om även denna text ingår i verket har jag ju alla möjligheter att själv göra verket intressant nog att berättiga att jag ägnar mig åt det, inte sant?

Vansinne, är emellertid det första jag tänker. Detta är naturligtvis vansinne. Eller för att återge en rimlig reaktion med ett citat ur *Röda Rummet* (alfabetisk), sida 19:

Vaff-aen, Vaffa-en, Vaffa-en

Frågan är bara vad för slags vansinne det rör sig om. Är det till exempel ett strindbergskt vansinne? Ett Pär Thörnskt *En kväll inbillade jag mig att jag var psykiskt sjuk*-vansinne? Nej, inte direkt, åtminstone inte å "författarens" sida. Thörns författarskap har förvisso även sina strindbergiska sidor – fabulerande, samtidshistoriska, samhällsskildrande, samhällskritiska, produktiva i sin förmåga att åstadkomma litteratur även av det

Litterathörnsbanan

som inte tycktes vara avsett att bli litteratur – men just detta verk exemplifierar snarare i renodlad form

det som i författarskapet utgör deras conceptuella motpol. *Röda Rummet* (alfabetisk) torde vara Thörns hittills mest kliniskt utförda conceptverk, och som sådant utlokaliserar det merparten av vansinnet till läsaren.

Att försöka läsa detta verk. Det är vansinne. Eller leder till det.

All litteraturtolkning har förvisso drag av paranoia, såtillvida att den utgår från ett antagande om att det lästa är meningsfullt, sammanhängande och betydelsemättat, och sedan går in för att förstärka övertygelsen om riktigheten i detta grundläggande antagande genom att med större eller mindre fantasi finna belägg eller åtminstone indicier för den. Det är ett slags sammanfattandets konst: utpekandet av dolda mönster i en komplex och överväldigande mängd information. Varvid en viss (produktiv) osäkerhet alltid råder om huruvida tolkaren *frilägger* mening i verket eller tvärtom *tillför* mening till verket.

Men vad händer om verket tvärtom mycket lätt och otvetydigt låter sig sammanfattas? På grund av att författaren avsiktligt har offrat mängden information, i teknisk mening, till förmån för en låg entropi? Om jag säger att *Röda Rummet* (alfabetisk) är Strindbergs roman *Röda rummet* med alla ord kapitelvis ordnade i alfabetisk ordning, så har jag i princip förmedlat all information som är unik för boken. Utifrån denna mening skulle hela texten i princip kunna återskapas även av någon som inte har tillgång till Thörns bok. Och allt annat som jag kan och i det följande kommer att säga om saken är med obehagligt stor säkerhet information som jag tillför texten, snarare än finner i den. För att – återigen – så att säga rättfärdiga det vansinniga i mitt försök att läsa den. Eller "läsa" den.

Jag kan till exempel utan att tveka säga att det följande är mitt favoritavsnitt ur första kapitlet (som råkar vara det jag läst mest noggrant):

landets, lavklädda, led, ledande, ledig, lediga, leende, lekte, Lessebo-papper, letade, levdes, Leverantörernas, levnadslust, liberala, Lidingöskogarne, ligga, ligger, ligger, lik, lika, lika, lika, likt, Liljeholmen, lilla, lindarne, lite, liten, litet, litteraturen, litteratör, Litteratör, Litteratören, litteratörs, litteratörsbanan, liv, liv, liv, liv, livets, livets, ljud, ljudet, ljudet, ljudet

För att det tycks säga något om litteraturen och livet. För att det inger mig muntra bilder av leverantörernas levnadslust i de liberala Lidingöskogarne. För att det i sin upprepning av *Ljudet* (livets ljud?) tycks utgöra en metakommentar till sig självt och till boken.

Men vad jag sysslar med i en sådan läsning är så vitt jag ser det bara en variant av vad Strindberg gjorde när han, långt efter det att han skrev *Röda rummet*, uttolkade korslagda pinnar i Jardin de Luxembourg som skrivtecken. Det finns förvisso "found poetry" av viss suggestionskraft här och där i texten, men arbetet med att finna den (och därmed i någon mening skapa den) överläts alltså helt till läsaren.

Jag kan ta ett bekvämt steg bort från själva texten och tala om annat. Jag kan nämna Kenneth Goldsmiths konceptböcker: hans alfabetiseringar, hans transkriberingar av väderleksrapporter, med mera. Jag kan nämna Åke Hodells *Verner von Heidenstam, Nya dikter*, som bestod av Heidenstams *Nya dikter*, bokstavligen befläckade. (År förlagsnamnet Drucksache för övrigt en anspelning på modernisten Artur Lundkvists avfärdande av Hodells böcker som just "trycksaker"?) Jag kan naturligtvis tala om Strindberg och *Röda rummet*.

Röda rummet brukar omtalas som den första moderna svenska romanen. Vill Pär Thörn med *Röda Rummet* (alfabetisk) signalera att den moderna svenska romanens epok är över? Eller var valet av utgångspunkt bara en slump? Under alla omständigheter har Strindberg en unik ikonisk status inom svensk litteratur, som följaktligen lämpar sig för ikonoklasm. Vad gäller just *Röda rummet* så torde i synnerhet den berömda inledningen på Mosebacke ha återanvänts åtskilliga gånger i svensk litteratur. (De två exempel jag omedelbart kommer att tänka på är Erik Beckmans *Katt och sten* från 1984 och min egen debutbok *Livet på den här planeten* från 2002.)

Men tillbaka till *Röda Rummet* (alfabetisk). Vad innebär det att läsa denna bok? Vad innebär det överhuvudtaget att läsa? De flesta av oss har ju redan tidigare läst alla ord som ingår i *Röda Rummet* (alfabetisk), bara i en annan ordning – Strindbergs ordning. Eller har vi det? Strindberg är en författare som är känd för sitt stora och varierade ordförråd – från kärleksfilter till ålmjärde, från dranktunna och druvhyacint till trekvartsblick och tvedräktsäpple –, men i vilken mån var det just *orden* (dessa och de andra) vi läste när vi läste Strindbergs *Röda rummet*? Läsning sker överhuvudtaget sällan ord för ord. En van läsare scannar av större ordgrupper och processar dem i klump utifrån sin erfarenhet om hur ord på ett meningsfullt sätt brukar grupperas. En del av det traditionella berättandets kraft ligger ju också i att fokus leds bort från orden, från tecknet till det betecknade, och vad vi minns av en roman är sällan dess specifika vokabulär.

Den motsatta tendensen är då vad man kan kalla "språkmaterialism" – ett lexikalt förfrämligande som förskjuter fokus från det betecknade till tecknet. De flesta av oss har väl, om inte annat som barn, märkt

hur ord tenderar att tappa sin betydelse om man upprepar dem många gånger. Vilket i ett verk som *Röda Rummet* (alfabetisk) kanske både kan vara en tvångstanke och fungera i terapeutiskt syfte:

mig, mig, mig, mig, mig, mig, mig, mig, mig, mig, mig, mig, mildhet, min, min, min, min, min, min, min, min, min, min, min, min, min, min (sida 136)

När Thörn berövar *Röda rummet* allt innehåll som ligger mellan ordnivån och kapitelnivån – alltså fraser, meningar, stycken ... – förskjuts naturligtvis fokus till det som finns kvar. Kapitlen, å ena sidan, som fått behålla sina suggestiva rubriker. Orden, å andra sidan, vare sig det rör sig om en halv spalt full av "och" eller ett enstaka "reformpunsch". Men för att läsa dem duger inte det normala processandet av ordgrupper: antingen får man tvinga sig till ett plågsamt alternativt kanske hypnotiskt ord-för-ord-läsande (antagligen lättast genom högläsning), eller så får man börja scanna i fler dimensioner och behandla texten som en statisk massa i vilken man kan zooma in på heterogeniteter och behandla de homogena partierna snarare som mönstrade ytor. Men i vilken mån det sistnämnda fortfarande bör kallas "läsning" må vara osagt.

Jag kommer att tänka på anekdoten om hur James Joyce beklagade sig över att ha ägnat en hel dag åt femton ord – och då inte åt att skriva orden, utan åt att välja ordningen på dem. Thörn har uppenbarligen varken haft problem med det ena eller det andra. Av den ordning som Joyce slutligen valde framgick att han var intresserad av att framhäva orden själva genom att placera dem i en ordning som bromsade upp det vanemässiga läsandet. Joyce stod där för en extremt hantverksmässig språkmaterialism – Thörn däremot för en industriell dito. En tidsstudieman hade kanske varit nöjd, men upplever språkarbetaren Thörn själv ingen alienering i bokfabriken? Men han kanske å andra sidan har möjlighet att jaga på morgonen och fiska på eftermiddagen? I Pildammsparken?

Vad vet jag. Jag försöker avlägsna mig från *Röda Rummet* (alfabetisk) och gör, för att sammanfatta, en egen avslutande text bestående av det sista ordet ur varje kapitel. I alfabetisk ordning:

över, övergivit, övergång, överrocken, överskatta, Överskrivaren, överslag, Överste, överstiger, överstyras, övertygad, övertygelse, övertygelse, övervakade, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt, övrigt

Malte Persson